

ВІДГУК

офіційного рецензента, PhD, доцента кафедри стоматології Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця Решетник Людмили Леонідівни на дисертаційну роботу Сергєєвої Анни Володимирівни за темою: «Клініко-лабораторне обґрунтування діагностики та лікування оклюзійних порушень у хворих на генералізований пародонтит», представлену відповідно до рішення Вченої ради Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України (протокол № 8 від 27.03.2025) з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

Актуальність обраної теми.

Захворювання тканин пародонта зустрічаються у 65–95 % дорослих осіб, що згідно результатів епідеміологічних досліджень вражає від 92 до 98% не тільки серед населення різних регіонів України, але і в цілому світі. Тривалий хронічний перебіг генералізованих захворювань пародонта (ГЗП) із поступовим прогресуванням патологічних змін, недостатня ефективність існуючих методів лікування, збільшення числа рефрактерних, стійких до традиційної терапії форм ГЗП призводять до передчасної втрати зубів, зниження працездатності, погіршення якості життя пацієнтів та обумовлюють велике медико-соціальне та економічне значення проблеми. На сьогоднішній час необхідність розробки концепції підвищення якості, патогенетичної спрямованості пародонтологічного лікування за рахунок диференційованого підходу імуномодуючої та остеотропної терапії з урахуванням стану місцевих факторів пародонта, для підвищення ефективності лікування хронічного генералізованого пародонтиту, обумовлює актуальність мети та завдань дослідження.

В цьому зв'язку, дисертаційне дослідження Сергєєвої Анни Володимирівни, присвячене аналізу особливостей клінічних проявів перебігу та розробки адекватного лікування генералізованих захворювань пародонта, асоційованих з оклюзійними порушеннями, є актуальним для сучасної стоматології.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи, що розглядається не викликає сумнівів. Дисертанткою вперше було виявлено оклюзійні порушення у ділянках хронічного запалення пародонта, що мають взаємозв'язок з показниками локальної імунної відповіді (VEGF, ФНП- α , вмісту катіонних білків нейтрофілоцитів) у пацієнтів молодого віку (18-35 років) з ГП, початкового – I ступеня, хронічного перебігу, визначено рівень вмісту судинного ендотеліального фактора росту VEGF-A у здорових осіб, та підвищення його рівня до 6 разів у пародонтальних кишнях у хворих на ГП, початкового – I ступеня, хронічного перебігу, ускладненого травматичною оклюзією, у осіб молодого віку, вперше проведено порівняльний аналіз між клінічними проявами, рентгенологічними симптомами, оклюзійними порушеннями та вмістом імунологічних показників: судинного ендотеліального фактора росту VEGFA, фактора некрозу пухлин ФНП- α у пародонтальних кишнях при хронічному запаленні у хворих на ГП, початкового - I ступеня в різних етіотопічних зонах, з урахуванням травматичної оклюзії, а також вперше вивчено ефективність комбінованого застосування ін'єкційної збагаченої тромбоцитами аутоплазми після вибіркового пришліфування зубів при лікуванні ГП, початкового – I ступеня, хронічного перебігу у осіб молодого віку на основі місцевих імунологічних показників (VEGF, ФНП- α , вмісту катіонних білків нейтрофілоцитів).

Дисертанткою було запропоновано патогенетично обґрунтовані нові підходи до комплексного лікування пацієнтів із генералізованими захворюваннями пародонта на тлі оклюзійних порушень, модифіковано та удосконалено схеми диспансерного спостереження таких пацієнтів та їх стоматологічний супровід.

Практична значимість дослідження.

Авторкою на підставі детального аналізу отриманих результатів клініко-лабораторних досліджень запропонована практично орієнтована схема комплексного лікування пацієнтів з генералізованими захворюваннями

пародонта на тлі оклюзійних порушень, надані рекомендації щодо диспансерного спостереження за участю лікаря-стоматолога.

Основні положення дисертації достатньо оприлюднені в доповідях на конгресах і конференціях та висвітлені у 4 статтях, що входять до наукових фахових виданнях України, 3 статті - з переліку Scopus, отримано 1 авторське свідоцтво на твір, а також зроблено 4 виступи на науково-практичних конференціях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дослідження є фрагментом науково-дослідних робіт кафедри стоматології Інституту післядипломної освіти НМУ імені О. О. Богомольця «Наукове обґрунтування ранньої діагностики генералізованих захворювань пародонта хронічного та загостреного перебігу» (№ держреєстрації НДР 0118U100471), 2019-2023 рр. та «Міждисциплінарний підхід в профілактиці, лікуванні та реабілітації пацієнтів із захворюваннями пародонта та порушенням функціональної оклюзії» (№ держреєстрації 0123U105134), 2024-2026 рр. Дисертантка є співвиконавцем фрагментів даних робіт.

Програма дисертаційного дослідження передбачала виконання 4-ох послідовних етапів, кінцевою ціллю яких було розробити патогенетично обґрунтований алгоритм лікування хворих на генералізовані захворювання пародонта на тлі оклюзійної травми та оцінити його ефективність.

Завдання дослідження (їх 6) сформульовані чітко. Також конкретно та чітко визначені об'єкт й предмет дослідження.

У роботі використані методи порівняльного аналізу, загально клінічні, рентгенологічні, лабораторні, імунологічні, а також статистичні.

Методи досліджень високоінформативні, сучасні та адекватні поставленій меті та завданням. Статистичні непараметричні методи дослідження відповідають меті й завданням дослідження та дозволили авторці одержати цілком репрезентативні результати. Висновки відображають основний зміст дисертаційної роботи, практичні рекомендації логічно витікають з результатів роботи.

Обсяг і структура дисертації.

Дисертаційна робота оформлена та побудована згідно вимог, традиційно, складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, огляду літератури, опису матеріалів і методів дослідження, 2-х розділів власних досліджень, аналізу та обговорення результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел.

Дисертація викладена українською мовою на 202 сторінках, з них на 158 сторінках основного тексту. Список літератури містить 358 джерел, із них 294 латиницею. Літературні джерела, які були використані авторкою, повністю відповідають тематиці досліджень, є сучасними та достатньо інформативними. Назва дисертації відповідає її змісту.

У вступі пошукачкою переконливо висвітлена актуальність обраної теми дослідження. Мета, об'єкт і предмет дослідження представлені в відповідності до назви дисертаційної роботи. Визначені завдання об'ємні та дають можливість у повній мірі розкрити зміст дисертаційної роботи.

Розділ 1 «Сучасні клініко-медичні аспекти та етіопатогенетичні механізми розвитку генералізованого пародонтиту, початкового – I ступеня, хронічного перебігу. Огляд літератури» має 3 підрозділи. Перший – «Закономірності формування локального і системного імунних відповідей у патогенезі генералізованого пародонтиту» - висвітлює актуальні дані щодо поширеності патології та визначає необхідність розробки програми сучасних лікувально-діагностичних комплексів, що забезпечують об'єктивну ранню діагностику та своєчасне проведення адекватної терапії, що базується на комплексному підході місцевих та загальних патогенетичних напрямків. Другий підрозділ розкриває ключові аспекти хронічної травми, такі як ознаки порушень мікроциркуляції, метаболічних та функціональних процесів у пародонті, а також закономірності формування локального імунної відповіді в патогенезі генералізованого пародонтиту. Третій підрозділ присвячений імунологічним аспектам показників фактору некрозу пухлин та васкоендотеліального росту

тромбоцитів. В цілому наприкінці розділу наведено основні проблемні питання, які автор має на меті розкрити у роботі.

Розділ викладений зі знанням проблеми, послідовно, досить логічно, за рахунок цього легко сприймається. Авторкою достатньо глибоко проаналізована обрана тема дисертації, що свідчить про особисту ерудицію, вміння аналізувати інформацію, критично мислити та робити висновки.

Розділ 2 «Дизайн, матеріали і методи досліджень» складається з 6-х підрозділів, в яких надано: програму та етапи дослідження; загальну характеристику клінічних спостережень; методи клініко-лабораторних досліджень; методи клінічного дослідження; методи імунологічних досліджень; методика рентгенологічного дослідження, методи Т-Скан дослідження, а також методи статистичної обробки отриманих результатів.

Кількість пацієнтів є достатньою, а застосовані авторкою методики дослідження відповідають меті та поставленим завданням, актуальні для обраної проблеми та високоінформативні. Методи дослідження - є об'єктивними і сучасними, описані конкретно, доступно, статистичні методи дослідження надають можливість визначити вірогідність отриманих результатів та відповідають структурі вибірки.

Зауваження до розділу 2: автор не надає детального опису методів, які не є типовими для стоматологічних робіт – це стосується імунологічних досліджень, в той час, як методи стандартного стоматологічного обстеження з визначенням низки пародонтальних індексів можна було би скоротити, лише надати посилання.

Розділ 3 «Результати клінічних та лабораторних досліджень пацієнтів» присвячений порівняльному аналізу стану твердих тканин зубів і пародонта у пацієнтів з ГП, початкового – І ступеню, хронічного перебігу з вторинною оклюзійною травмою, а також порівняльному аналізу місцевих імунологічних

показників, характеризуючих порушення мікроциркуляції та стан запалення пародонта.

Отримані результати дослідження щодо концентрації цих біологічно активних маркерів можуть розглядатися як доказові місцеві фактори диференційного стану запалення у пародонтальних кишнях, котрі слід відслідковувати у комплексному порівнянні з іншими біохімічними, імунологічними біомаркерами, а включення специфічних місцевих імунних реакцій у патогенетичні механізми запалення пародонта обумовлює генералізацію цього патологічного процесу, його перехід у хронічний перебіг, з подальшим руйнуванням вершин міжзубних перетинок.

Розділ викладений послідовно, і він є важливим в теоретичному і практичному аспектах, добре ілюстрований фотографіями клінічних випадків пацієнтів.

Зауваження: бажано завершити розділ коротким узагальнюючим резюме.

Розділ 4 «Розробка лікувального комплексу та визначення ефективності проведених лікувально-профілактичних заходів у пацієнтів молодого віку з генералізованим пародонтитом, початкового - I ступеню, хронічного перебігу з вторинної травматичною оклюзією» висвітлює вдосконалення результативних проведених лікувально-профілактичних заходів у пацієнтів віком 18-35 років з генералізованим пародонтитом, початкового - I ступеню, хронічного перебігу, поєднаною з вторинною травматичною оклюзією. Наукова розробка і обґрунтування імунологічного місцевого дослідження, стану та ефективності запропонованої методики лікування ГП переконливо підтвердили необхідність практичного втілення етапів обстеження та лікування пацієнтів на ГП, початкового - I ступеню, хронічного перебігу на фоні вторинної травматичної оклюзії. Показники місцевого фагоцитозу, за рахунок активації позаклітинної та внутрішньоклітинної спроможності функції катіонних білків нейтрофілоцитів, маркеру активності прозапального цитокіну ФНП-α та фактора ендотеліального росту тромбоцитарної активності VEGF-A у вмісті судин пародонтальних

кишень після проведеного лікування з використанням I-PRF досягають тотожних величин через 3 місяці, як у пацієнтів контрольної групи, різниця показників становить від 12,7% до 21,4%. Проведений статистичний аналіз отриманих результатів лікування дозволяє стверджувати про високий рівень ефективності лікування – 87,3%. Ці клінічні та статистично об'єктивні дані дозволяють доцільно рекомендувати запропонований комплекс обстеження та лікування осіб молодого віку (18-35 років) на ГП, початкового - I ступеня, хронічного перебігу, з вторинною травматичною оклюзією з метою отримання довгострокового періоду ремісії захворювання.

Слід відзначити ілюстративний матеріал, який значно полегшує сприйняття результатів дослідження. Розділ закінчується узагальнюючими висновками, що містять аналіз даних отриманих при проведенні досліджень.

У розділі 5 «Аналіз та обговорення результатів дослідження» приведені обговорення на основі порівняльного аналізу результатів проведених клініко-лабораторних досліджень. Автор визначає й обґрунтовує значення отриманих результатів для теорії та практики терапевтичної стоматології. Висновки витікають із проведених автором досліджень. Запропоновані практичні рекомендації відображають отримані результати дослідження. Таким чином, дисертаційна робота А.В. Сергєєвої має науковий інтерес і практичне значення.

Список використаних джерел оформлений згідно вимог, джерела сучасні, відповідають тематиці досліджень.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

При розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (плагіату, самоплагіату, фальсифікації) не було виявлено.

Зауваження до змісту та оформлення дисертаційної роботи.

У процесі ознайомлення з дисертаційною роботою було виявлено окремі зауваження, які, хоча не є принциповими, все ж таки потребують уточнення.

Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, проте заслуговують на обговорення. Робота містить деякі граматичні, стилістичні і орфографічні помилки.

При ознайомленні з роботою виникли деякі запитання, на які бажано отримати відповідь в порядку дискусії:

1) Чому в критеріях включення були пацієнти з відсутністю ортодонтичного лікування в анамнезі, а також без дефектів зубних рядів та з не більше двома металокерамічними коронками?

2) Які результати лікування в динаміці, які віддалені результати лікування і який максимальний термін спостереження за тематичними хворими?

3) Чи були ускладнення при лікуванні оклюзійних порушень у хворих з генералізованим пародонтитом, початковим-I ступенем, хронічного перебігу? Якщо так, то які саме ускладнення? І чи можна було їх уникнути?

ВИСНОВОК

Дисертація Сергєєвої А.В. на тему: «Клініко-лабораторне обґрунтування діагностики та лікування оклюзійних порушень у хворих на генералізований пародонтит» є закінченою науково-дослідною роботою, присвяченою вирішенню актуального питання – оптимізувати та науково обґрунтувати комплексну діагностику та лікування пацієнтів з генералізованим пародонтитом, початкового – I ступеня, хронічного перебігу, ускладненого оклюзійною травмою, на основі вивчення функціональних показників оклюзійних порушень, імунологічних маркерів локального запалення, зміни ендотелію судин мікроциркуляторного русла, і представлена на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «Охорона здоров'я» зі спеціальності «Стоматологія» має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Загальна оцінка дисертаційної роботи є позитивною.

За актуальністю теми, новизною і практичним значенням отриманих результатів, сучасним методичним рівнем виконання, обґрунтованістю наукових

положень і висновків, їхньою достовірністю та повнотою викладу в опублікованих працях, дисертаційна робота Сергеевої А.В., що виконана під науковим керівництвом д.мед.н., професора кафедри стоматології Борисенка А.В., повністю відповідає п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року, та вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року (у редакції від 12.07.2019 р.).

Сергеева Анна Володимирівна має достатній рівень наукової кваліфікації і заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – «Стоматологія».

Рецензент:
доцент кафедри стоматології
Інституту післядипломної освіти
НМУ імені О.О. Богомольця
PhD, доцент

Л.Л. Решетник